



Suomen
saamelainen
erikoiskirjasto



Saamenkielisen kirjaston toimintasuunnitelma 2023

Opetusministeriön toimeksiannon mukaisesti Suomen saamelainen erikoiskirjasto hoitaa saamenkielisen kirjaston erityistehtävää. Erityistehtävä myönnettiin Rovaniemen kaupungille vuonna 1990.

Tehtäväksi määritellään saamelainen ja saamelaisaiheinen kirjastotyö. Erikoiskirjasto toimii yhteistyössä saamelaisalueen kunnankirjastojen kanssa ja voi myös tukea resursseillaan niiden toimintaa.

Paikallisen ja alueellisen toiminnan lisäksi erikoiskirjasto toimii valtakunnallisesti lukutaitotyötä edistävien toimijoiden kanssa sekä osallistuu kansainväliseen, lähinnä Pohjoismaiden väliseen yhteistyöhön.

Vuosikymmenien myötä kirjastojen ja myös erikoiskirjaston toimintaympäristö on muuttunut. Paikallisesti tarjottavat palvelut ovat vain osa kirjastojen nykytarjonnasta, ja yhä enemmän erilaisia palveluita on saatavilla verkossa. Erikoiskirjaston näkökulmasta kehityksen suunta on hyvä, koska Suomen saamelaisista valtaosa asuu kotiseutualueensa ulkopuolella.

Vuoden 2023 tavoitteena on paitsi tavoittaa saamelaisia ja saamelaisista ja saamelaiskulttuurista kiinnostuneita henkilöitä verkossa myös jalkautua yhteisöihin, mm. kouluihin, päiväkoteihin, kirjastoihin sekä myös osallistua erilaisiin saamelaistoimijoiden tapahtumiin. Toki on muistettava, että koronavuodet tekivät loven tämäntyyppiseen lähityöhön, ja senkin vuoksi vuoden 2023 painopisteenä on hyvä nähdä liike kirjastosta ulospäin.

Tänä vuonna erikoiskirjasto kysyi sekä henkilö- että organisaatioasiakkailta kokemuksia ja näkemyksiä erikoiskirjaston palveluista ja niiden kehittämistä. Emme saaneet kyselyyn kovin paljon vastauksia, mutta saimme hyvän tarttumapinnan ja myös vahvistuksen siihen, millaisia palveluita kannattaa kehittää ja mihin suuntaan.

Tälle vuodelle myönnetty henkilöresurssi on tullut tarpeeseen, ja myös vuotta 2023 on suunniteltu siltä pohjalta, että käytettävissä on 2 henkilötyövuotta.

Kirjastopalvelut ja viestintä

Erikoiskirjaston kokoelmista valtaosa on edelleen painettua aineistoa. Koska erikoiskirjastoon on hankittu ja hankitaan edelleen kaikki Suomessa julkaistu saamelainen sekä saamelaisaiheinen aineisto, kokoelmat voivat tukea paitsi saamelaisalueen kirjastoja myös muita alueen kirjastoja sekä palvella asiakkaita myös valtakunnallisesti kaukolainauksen kautta. Aineisto voisi liikkua enemmänkin, ja siksi onkin pohdittu erilaisia konkreettisia keinoja viestiä tehokkaammin sekä tuoda aineistoa asiakkaiden ulottuville.

Yhteistyö kirjastojen kanssa saamelaisaluetta laajemmin voisi saavuttaa paremmin myös saamelaisalueen ulkopuolella asuvia. Tavoitteena on aloittaa keskustelu yhteistyömahdollisuuksista Oulun, Helsingin ja Tampereen yleisten kirjastojen kanssa. Esimerkiksi aineistoista tiedottamiseen ja niiden sujuvaan liikkumiseen epäilemättä on välineitä.

Sähköisten aineistojen tarve on suuri, mutta saamelaista ja saamelaisaiheista e-kirjallisuutta on vähän. Tutkimuskirjallisuutta ja vanhaa, digitoitua kirjallisuutta on, ja niidenkin suhteen on löydettävä keinoja nostaa niitä näkyville.

Erikoiskirjaston verkkopalveluita on uudistettu vuonna 2022. Tulevana vuonna keskeistä on saada ne asiakkaiden käyttöön.

Sosiaalisen median mahdollisuuksia viestintäkanavana hyödynnetään laajemmin kuin menneinä vuosina. Erikoiskirjastolla on ollut profiili Facebookissa jo pitkään, ja tänä syksynä on tehty oma profiili myös Instagramiin. Myös Lapin kirjaston yhteiseen blogiin tuotetaan jatkossa päivityksiä säännöllisesti.

Kaikkineen asiakkaiden ja kirjastopalveluiden kohtaaminen edellyttää entistä vahvempaa ja monipuolisempaa viestinnällistä panostusta. Erikoiskirjaston toimintaa tukemaan suunnitellaan vuosikello, johon kootaan toiminnot, aikataulut ja keskeiset saamelaiset tapahtumat ja sellaiset juhlapäivät, joissa saamelaisuutta muutenkin nostetaan esille.

Verkostot laajenevat

Erikoiskirjaston lähiverkosto muodostuu pääasiassa Suomen saamelaisalueen kirjastoista ja muista saamelaisalueen toimijoista. Yhteyksiä on luotu ja pidetty yllä myös muualle Suomeen, lähinnä erilaisiin lukutaitotyötä edistäviin organisaatioihin.

Vuonna 2023 erikoiskirjasto ja Lapin alueellinen kehittäjäkirjasto (AKE Lappi) suunnittelevat ja toteuttavat yhdessä kirjastoille tarkoitetun Liboppi-kurssin

saamelaiskulttuurista ja -kirjallisuudesta. Kurssin tavoitteena on lisätä valtakunnallisesti kirjastojen tietoisuutta saamelaisista ja saamelaiskulttuurista. Tietoisuuden lisäksi kurssi toivon mukaan lisää kiinnostusta erikoiskirjaston palveluihin, ja ideana onkin jalkautua esittelemään niitä paikkakunnille, joissa kysyntää on.

Yhteydet Norjan ja Ruotsin saamelaisalueen kirjastoihin ovat tärkeitä ja niitä on elvytetty koronakatkon jälkeen. Tavoitteena on osallistua saamelaiskirjallisuuspäiviin vuosittain. Suomen puolella kirjallisuuspäivät järjestää vuonna 2023 Utsjoki, ja erikoiskirjasto on suunnittelussa mukana. Suomessa päivät pyritään järjestämään kahden vuoden välein.

Yhteistyö Saamelaiskielten digitaalinen tuki -hankkeen kanssa jatkuu. Yhtenä hankkeen tavoitteista on pohjoissaamenkielinen Finnan käyttöliittymä, jota pilotoidaan mm. Lapin kirjaston Finnassa mahdollisesti jo syksyllä 2022. Erikoiskirjasto on mukana hankkeen ohjausryhmässä, jossa toimijoita on koko saamelaisalueelta. Hanke päättyy kesällä 2024.

Erikoiskirjasto osallistuu edelleen NAPLE WG -työryhmän tapaamisiin. Ryhmä toimii eurooppalaisten yleisten kirjastojen vähemmistökansallisuuksien kirjastopalvelujen foorumina.

Tapahtumat, luennot, matkat

Keskeisiä tapahtumien ja luentojen järjestämisen ajankohtia vuosittain ovat saamelaisten kansallispäivä helmikuussa sekä saamen kielten viikko lokakuussa. Luentoja voidaan järjestää osana Rovaniemen kaupunginkirjaston Lappi-osaston Studia generalia -luentosarjaa.

Luentojen striimauksen yleistymisen tavoittaa enemmän osallistujia. Suunnitelmana on tuottaa muitakin tapahtumia verkkoon, esimerkiksi kirjailijavierailuja, lukupiirejä sekä kirjavinkkauksia.

Syksyn kyselyn perusteella on tarvetta myös paikallisille tapahtumille. Näiden suunnittelusta ja toteuttamisesta on keskusteltu myös saamelaisalueen kirjastojen kanssa ideana jakaa hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja. Tavoitteena on saada ainakin joitakin tapahtumia vakiintuneiksi palveluiksi.

Vuonna 2023 matkat suuntautuvat pääasiassa kotimaahan.

Talous

Toiminnallisuus ja viestintä korostuvat vuoden 2023 suunnitelmassa. Kaksi henkilötyövuotta mahdollistaa kokoelmatyön ja paikallisen asiakaspalvelutyön lisäksi myös niitä kirjaston peruspalveluita, joita näihin saakka on kyetty tarjoamaan joko satunnaisesti tai ei lainkaan.

Erikoiskirjaston toimeksiannon mukaisesti erityistehtävänä on saamelainen kirjastotyö, joten työhön sisältyy aina myös asiantuntijapalveluiden käyttö, esimerkiksi erilaiset käännöstyöt. Ja koska saamelaisia asuu paitsi saamelaisalueella (Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Venäjällä) myös sen ulkopuolella, toimintakenttä on laaja ja vaatii laajasti verkostoja. Etäyhteydenpidon lisäksi tärkeitä ovat myös lähitapaamiset. Venäjän saamelaisen kirjastotyön tavoittaminen näyttää lähivuosina vaikealta.

Saamenkielisen kirjaston toimintaan vuodelle 2023 haetaan avustusta 119 215 euroa (erittely hakemuksen liitteenä).

| | |
|----------------------|---------------|
| Kulut | |
| Palkkakulut (2 htv) | 92737 |
| Asiantuntijapalkkiot | 6660 |
| Matkat | 3400 |
| Aineisto | 5500 |
| Muut kulut | 10918 |
| Yhteensä | 119215 |